

12. Щороку 22 серпня в Україні вшановують пам'ять міліціонерів, загиблих під час виконання службових обов'язків. Див. : Тижневик МВС України «Іменем закону». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.archive.imzak.org.ua/index.php/232/m1250843754/>; «Їх подвиг завжди буде для нас прикладом відваги, мужності і героїзму» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/donetsk/uk/publish/printable/article/101718>;

13. Про затвердження Тимчасового положення про організацію служби спеціальних моторизованих військових частин міліції, військових частин спеціального призначення і підрозділів оперативного призначення внутрішніх військ МВС України : наказ МВС України, від 05.07.2005 р. № 521 ; від 13.08.2010 р. № 382 «Про затвердження Змін до Інструкції з організації діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, затвердженої наказом МВС від 28.04.2009 № 181».

14. Так, минулого року за незаконне затримання й побиття затриманих громадян до суду було притягнуто 62 співробітники МВС. Хоча, насправді подібних випадків у міліцейській практиці налічуються сотні тисяч. Див.: Пятки в МВД: Где искать управу на милицию? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://gazetavv.com/news/12761-pytki-v-mvd-gde-iskat-upravu-na-militsiyu-25022011101600.html>; <http://www.segodnya.ua/news/14085170.html> та ін.

15. Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальна регламентація слідчих дій : монографія / Л. М. Лобойко, А. П. Черненко. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський держ. ун-тет внутр. справ, 2005. – С. 7–19 ; Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальне право : навч. посібник для підгот. до держ. іспиту / Лобойко Л. М. – 3-є вид., доп. і перероб. – Д. : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – 2008. – С. 86.

САЧКО О. В.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-
правових дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.13.13.

КОНТРОЛЬНА ПОСТАВКА ТА КОНТРОЛЬНА ЗАКУПКА ЯК ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО ВИЯВЛЕННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

У статті приділяється увага ефективним методам безпосереднього виявлення злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, таких як контрольна закупка та контрольна поставка.

Ключові слова: *контрольна поставка, контрольна закупка, правозастосовна практика, незаконний обігу наркотичних речовин.*

В статье уделяется внимание эффективным методам непосредственного выявления преступлений, связанных с незаконным оборотом наркотиков, таких как контрольная закупка и контрольная поставка.

Ключевые слова: *контрольная поставка, контрольная закупка, правоприменительная практика, незаконный оборот наркотических веществ.*

The paper focuses on efficient methods for direct de detection of crimes related to

illegal trafficking of drugs, such as control purchasing and supply control.

Key words: paper focuses; efficient methods; detection of crimes; related to illegal trafficking; such as control purchasing; supply control.

Вступ. Необхідність здійснення контрольної поставки щодо боротьби з обігом наркотичних засобів визнає світова спільнота. Так, у типовій Настанові з проблем підготовки працівників антинаркотичних підрозділів зазначено, що «контрольовані поставки є ефективним методом забезпечення виконання законів про наркотики, що дозволяє особам правоохоронних органів різних країн виявляти членів міжнародних організацій, які здійснюють поставки наркотичних засобів і психотропних речовин крізь національні кордони» [11]. Цей метод потребує тісного співробітництва правоохоронних органів, а також ретельного планування й точного виконання [7].

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлюється тим, що в юридичному сенсі діяльність щодо безпосереднього виявлення злочину за допомогою методів контрольної закупки та контрольної поставки недостатньо чітко законодавчо врегульована, що додає певних проблем правозастосовної практики.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми, вказує на певну увагу до різних аспектів проблем безпосереднього виявлення злочину за допомогою методів контрольної закупки та контрольної поставки в працях Ф. В. Глазиріна, В. Є. Зобова, В. П. Колпакова, В. І. Михайлова, В. М. Тертишника, В. Г. Уварової, А. А. Шахмат'єва, В. М. Шевчука, К. О. Чаплинського, А. Г. Філіпова, А. А. Ялбуганова.

Постановка завдання. Мета даної роботи – аналіз методів контрольної закупки та контрольної поставки наркотичних речовин, для ефективного використання в процесі удосконалення діяльності правоохоронних органів під час безпосереднього виявлення злочинів.

Результати дослідження. Основним міжнародним правовим актом, який регламентує порядок проведення контрольної поставки, є Конвенція ООН «Про боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин» 1988 р., ратифікованою Верховною Радою СРСР 9 жовтня 1990 р. [2, с. 842].

У межах країн СНД допомога з кримінальних справ як між судово-слідчими, так і між оперативними та слідчими органами в розкритті й розслідуванні конкретних злочинів, перш за все, здійснюється на підставі Конвенції про правову допомогу та правові відносини з цивільних, сімейних і кримінальних справ (далі – Конвенція), підписаної у Мінську 22 січня 1993 р. До нинішнього часу вона ратифікована й набула чинності в Республіці Вірменія, Республіці Білорусь, Республіці Казахстан, Російській Федерації, Таджикистані, Туркменистані, Республіці Узбекистан та Україні. Згідно з Конвенцією правоохоронні органи України й інших країн – учасників СНД правомочні в інтересах один одного надавати та отримувати правову допомогу з кримінальних справ, що розслідуються, шляхом виконання кримінально-процесуальних дій та проведення оперативно-розшукових заходів. Слідчі органи, або за їх дорученням оперативні підрозділи, через свої центральні органи здійснюють за запитами процесуальні й інші дії, що не потребують санкції прокурора або судового рішення: допити, огляди, встановлення проживання осіб (ст. 5).

Главами країн СНД 28 березня 1997 р. підписано Протокол про доповнення Конвенції, згідно з яким правоохоронні органи країн – учасниць Конвенції отримують можливість вступати в контакт один з одним тільки через свої центральні органи, а також через територіальні та інші органи [10, С.14-26].

Важливість та необхідність проведення контрольної поставки не оминає й вітчизняне законодавство. Так, ст. 101 Митного кодексу України зазначає: «З метою припинення міжнародного незаконного обігу наркотичних речовин і виявлення осіб, які беруть участь у такому обігу, митні органи України в кожному окремому випадку за домовленістю з митними та іншими відповідними органами іноземних держав або на основі міжнародних договорів України використовують метод «контрольної поставки», тобто допустимість під своїм контролем увезення в Україну, вивезення з України або транзит через її територію наркотичних засобів та психотропних речовин, включених у незаконний обіг» [9, С. 43].

Окрім Митного кодексу, в Україні питання контрольної поставки розглядається й регламентується також іншими нормативно-правовими актами: Законом України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів і зловживання ними» від 15.02.1995 р. (ст. 4 Розділ 2); Постановою Кабінету Міністрів України та Національного банку від 28 серпня 2001 р. № 1124 «Про рекомендації Групі по розробці фінансових заходів щодо боротьби з відмиванням грошей (FATE)» (рекомендації № 36); Законом України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30.06.1993 р.; Інструкцією «Про порядок проведення контрольованої поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» від 31.08.1995 р. [10, С. 14–26].

Практичний досвід закордонних та вітчизняних правоохоронних органів дозволяє зробити висновок, що цей метод є одним із найефективніших засобів під час розкриття злочинів, пов'язаних із незаконним обігом та контрабандою не тільки наркотичних речовин, але й предметів, речовини і продукції, обіг та реалізація яких заборонені або обмежені [6, С. 277–282].

На озброєнні органів, що здійснюють боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин, є великий арсенал способів та засобів виявлення, розкриття та розслідування злочинів зазначеної категорії, але серед них окреме місце посідає контрольна поставка наркотичних речовин.

Вивчення й аналіз спеціальної літератури, нормативно-правових актів свідчить про різні підходи до визначення сутності та поняття контрольної поставки.

Так, наприклад, В. І. Михайлов визначає контрольну поставку як здійснювану за наявності вказаних у законі підстав та з дотриманням установлених процедур переміщення під контролем правоохоронних органів, наділених правом здійснювати оперативно-розшукову діяльність, товарів і предметів з метою виявлення й припинення злочинів та осіб, причетних до їх скоєння [8, С. 9].

В. Е. Зобов контрольну поставку розглядає як систему погоджених між собою оперативно-розшукових заходів й інших дій митних та інших компетентних органів декількох країн для запобігання міжнародному обігу предметів, увезення, вивезення чи транзит яких заборонений міжнародним або національним правом країн, що беруть участь в операції, виявленні осіб, що мають відношення до даного обігу [4, С. 325–330].

Ялбуганова А. А. та Шахматьєва А. А. зазначають, що метод контрольної поставки, передбачений в Митному кодексі, використовується як оперативно-розшуковий захід, що дозволяє виявляти й затримувати осіб, що скоїли протиправні дії [5].

З даною позицією не погоджується В. М. Шевчук, який стверджує, що даний підхід передбачає вузьке трактування поняття сутності контрольної поставки, значно обмежує її можливості у виявленні та розслідуванні контрабанди наркотиків. У практичній діяльності правоохоронних органів контрольна поставка здійснюється, як правило, у межах тактичної операції, інше кажучи, в сукупності оперативно-розшукових, організаційних заходів та слідчих дій, спрямованих на досягнення єдиної мети [10, С. 14–26].

Водночас В. М. Шевчук дає власне визначення контрольної поставки наркотичних засобів, під якою слід розглядати тактичну операцію, що є комплексом слідчих дій, оперативно-розшукових заходів, у процесі яких наркотичні засоби, виявлені оперативним шляхом, допускаються до транспортування з однієї місцевості в іншу для виявлення кінцевого пункту призначення, місця відправлення, його організатора й вантажоотримувача, а також усіх інших осіб, причетних до незаконного транспортування даного товару [10, С. 14–26].

На наш погляд, контрольована поставка і контрольована закупка є пізнавально-засвідчувальними діями, які супроводжуються застосуванням оперативно-розшукових заходів і здійснюються слідчими чи співробітниками оперативних підрозділів МВС або СБУ України у взаємодії з іншими правоохоронними органами для безпосереднього виявлення, попередження, запобігання, припинення чи повного розкриття злочину і встановлення обставин події злочину, отримання необхідних відомостей і забезпечення умов для затримання підозрюваного, якщо іншими засобами досягти цього неможливо, і проваджуються шляхом безпосереднього спостереження за певними подіями, фактами або діями окремих осіб, спостереження за вантажними перевезеннями (на залізничному, морському, річковому, автомобільному, авіаційному транспорті); спостереження за поштовими відправленнями (листи, бандеролі, посилки), а також за багажем і вантажем, що переміщуються в супроводі кур'єрів або під виглядом інших предметів та товарів і здійснення при цьому технічного документування й документальної фіксації доказової інформації та інших фактичних даних, що можуть мати значення для справи.

Завданнями контрольної поставки наркотичних речовин можуть бути: встановлення каналів постачання заборонених до обігу речовин і предметів; встановлення каналів транспортування та зберігання предметів, обіг яких обмежений; встановлення осіб, що здійснювали відправлення та отримання заборонених предметів; встановлення (з використанням контрольованих предметів) осіб, що підготовлюють або скоїли злочини; забезпечення доказів злочинної діяльності, тобто створення умов, за яких сліди вчинення злочину відображаються та закріплюються в кримінально-процесуальних законодавчих джерелах; встановлення корумпованих осіб державної митної служби, які сприяють переміщенню предметів і речовин, обіг яких обмежений; виявлення причин та умов скоєння злочину; установа пункту зберігання, переробки та упаковки наркотичних засобів і прекурсорів, а також інших предметів і речовин, вільний обіг яких заборонено; виявлення системи організації збуту предметів і речовин, вільний обіг яких заборонено.

Метою контрольної поставки є виявлення, попередження, припинення, розкриття злочинів і осіб, що їх готують або скоїли, забезпечення кримінального судочинства, а також здобування інформації про події або дії, що створюють загрозу державній, військовій, економічній або екологічній безпеці України.

Міжнародний досвід свідчить, що контрольовані поставки предметів, обіг яких обмежений, дозволяють установити постійне таємне спостереження за їх переміщенням до кінцевого місця призначення й установити, отримувача вантажу. Метою спостереження є виявлення та арешт керівників збуту предметів поставки, а також усієї злочинної організації [3].

Залежно від способу спостереження за «контрольованим предметом» поставки можна поділити на такі види: в яких ведеться спостереження за вантажними перевезеннями (на залізничному, морському, річковому, автомобільному, авіаційному транспорті, в тому числі у схованках); в яких здійснюється спостереження за поштовими відправленнями (листи, бандеролі, посилки, у тому числі й на підставі адреси), а також за багажем і вантажем, що переміщуються в супроводі кур'єрів або під виглядом інших предметів і товарів.

Залежно від обраної тактики виділяють контрольовані поставки «звичайні» – під час проведення яких виявлено предмети і речовини, обіг яких обмежено, не вилучаються до закінчення оперативно-розшукової операції; «чисті», коли з метою зменшення ризику втрати контрольованого предмета або виходячи з вимог безпеки на початковому етапі операції його повне або часткове вилучення з підміною на муляж «комбіновані поставки».

За видами отриманої інформації контрольовані поставки поділяються на: зовнішні та внутрішні.

За територіальними ознаками вони бувають такі: не пов'язані з перетинанням державного кордону України; пов'язані з вивезенням з України; пов'язані з увезенням в Україну; пов'язані з транзитним переміщенням через територію України.

За способом контролювання предмета поставки власником вантажу, вони поділяються на: супроводжувані, тобто контрольований правоохоронними органами предмет міститься серед речей, у вантажі або багажі, що вирушив разом із власником або іншою особою, або безпосередньо у відкритому їхньому супроводі; несупроводжувані, коли контрольований предмет міститься у вантажі, багажі або поштовому відправленні без супроводження.

Залежно від засобу переміщення контрольованих предметів контрольовані поставки поділяються на такі: у контейнерах, спеціальних ємностях, в окремому багажі, який окремо слідує; в особистих речах з використанням природних порожнин людини або тварин; у поштових відправленнях; з використанням інших засобів [6, С. 277–282].

За своєю внутрішньою будовою контрольовані поставки наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів складаються з:

– оперативно-розшукових заходів з виявлення факту незаконного транспортування або контрабанди наркотичних засобів (опитування громадян, наведення довідок, збір зразків для порівняльного дослідження, пробна закупівля, спостереження, дослідження приміщень, споруд, ділянок місцевості або транспортних засобів, контроль за поштовими відправленнями, телеграфними та іншими повідомленнями, прослуховування телефонних повідомлень, залучення оперативного працівника до злочинного угруповання тощо);

– документування факту незаконного транспортування, передбачає проведення комплексу слідчих заходів, пов'язаних з оглядом місця події, виявлення та фіксації слідів злочинної діяльності наркоділків, складання відповідної документації процесуального та криміналістичного значення;

– реалізація організаційних заходів по забезпеченню негласного контролю за переміщенням забороненого вантажу та осіб, що його супроводжують за маршрутом пересування до кінцевого адресата;

– затримання отримувача вантажу та викриття максимально повного кола осіб, причетних до протиправних дій.

Під час розгляду питання «контрольованої поставки» необхідно виділити й розмежувати її стадії:

– *інформаційну*, на якій здійснюється вивчення слідчої ситуації, що склалася, виявлення проблем і перспектив їх вирішення;

– *цільову*, на якій виникає формування мети операції щодо контролю за переміщенням наркотиків, розгалуження на підпункти тощо;

– *організаційну*, яка включає підготовку й затвердження тактичної задумки операції, розробку та планування заходів, засобів і шляхів досягнення поставленої мети, визначення виконавців прогнозованих заходів, підготовку плану, оцінку можливостей негативних наслідків та підготовку заходів щодо їх локалізації;

– *практичну*, яка включає здійснення системи слідчих дій, оперативних та інших заходів;

– *результативну*, на якій підбиваються підсумки операції, аналізуються, оцінюються отримані результати.

Висновки. 1. Для більш ефективного використання в доказуванні матеріалів такого технічного документування необхідно розробити досконалу процесуальну форму такого документування.

2. На наш погляд, назріла необхідність концептуальних (теорія доказів) та нормативних (доказове право) змін. Створення процесуального правового поля для фіксації доказової інформації під час контрольованої поставки сприятиме тому, що результати цих дій, реально набуватимуть статусу «даних, отриманих у встановленому законом порядку», отже, даних, що можуть бути використані в процесі розслідування як докази.

3. Необхідність детального регламентування такої слідчої дії, як «контрольована поставка і контрольована закупка» обґрунтовувалась нами й раніше [1], не залишилось це питання без уваги й у новому КПК, де в ст. 271 передбачено принципово нову слідчу дію «Контроль за вчиненням злочину», яка, в свою чергу, поділяється на певні види: контрольна поставка; контрольна та оперативна закупки; спеціальний слідчий експеримент; імітування обстановки злочину.

4. На часі процесуалізація контрольованої поставки і контрольованої закупки. Адже часто відсутність процесуальної форми призводить до свавілля, а помилкові оперативні дані штовхають орган дізнання й слідчого йти хибним шляхом. Докладна регламентація в законодавстві підстав, умов і юридичного порядку здійснення **«контрольованої поставки і контрольованої закупки»** слугувала своєрідним стримуючим фактором, який би утримував співробітників правоохоронних органів від спокуси здійснювати її безпідставно в порядку «експериментів», і надійною гарантією від безпідставних втручань у сферу особистого життя, прав і свобод громадян.

Список використаних джерел:

1. Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження Сачка О. В. / Верховна Рада України. Комітет з питань правосуддя. – № 04-30/18-3465 (180437), від 18 жовтня 2011 р.
2. Ведомости СССР. – 1990. – № 42. – Ст. 842.
3. За матеріалами слідчого відділу УСБУ в Харківській обл. за 2004 р.
4. Зобов В. Е. Контролируемые поставки / В. Е. Зобов // Таможенное право : учебник ; под. ред. Б. Н. Габричидзе. – М. : БЕК, 1995. – С. 338–342 ; Контролируемые поставки // Российское таможенное право : учебник ; под. ред. Б. Н. Габричидзе. – М., НОРМА-ИНФА-М., 1997. – С. 325–330.
5. Коментарий к Таможенному кодексу РФ. – 1999. – С. 166.
6. Костенко К. Г. Контрольная поставка – эффективный метод борьбы с незаконным оборотом наркотических веществ / К. Г. Костенко // Научный вестник Юридической академии Министерства внутренних дел : сборник научных работ. – 2003. – Специальный выпуск № 1 (13). – С. 277–282.
7. Методические указания по проведению контролируемых поставок. – М., 2000
8. Михайлов В. И. Контрабандная поставка как оперативно-розыскная операция : учебно-практическое пособие / В. И. Михайлов. – М., 1998. – С. 9.
9. Митний кодекс України : Закон / Кодекси України. – К., 1997. – № 6. – С. 43.
10. Шевчук В. М. Формирование и использование тактической операции «Контрольная поставка» при расследовании контрабанды наркотиков / В. М. Шевчук // Митна справа. Науково-аналітичний журнал з питань митної справи та зовнішньої діяльності. – 2003. –

липень–серпень № 4 – С. 14–26.

11. Drug Itnforcement handbook – U.S. Departament of Justice Drug Enfocement Administration. – 2000.

ДОБРОВОЛЬСЬКА О. Г.,
здобувач кафедри кримінального
права, процесу та криміналістики
(Міжнародний гуманітарний
університет)

УДК 343.14

ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОД

Аналізуються проблеми розвитку нової форми кримінального провадження – провадження на підставі угод про примирення.

Ключові слова: *процесуальна форма, угода, визнання вини, судочинство.*

Анализируются проблемы становления и развития новой формы уголовного производства – производство на основании соглашения о примирении. Раскрываются недостатки процессуальной формы данного производства и пути ее совершенствования.

Ключевые слова: *процесуальная форма, сделка, признание вини, судопроизводство.*

Olga G. Dobrovolskaya. Problem of the criminal proceedings on the basis of agreements. This article analyses the problems of formation and development of a new form of criminal proceedings, the proceedings on the basis of agreements on recognition of culpability. Procedural shortcomings are a form of proceedings and ways of its improvement.

Key words: *procedural form, agreement, acknowledgment of guilt, litigation.*

Вступ. Поява і вдосконалення інституту судового компромісу, який у новому КПК України отримав назву «провадження на підставі угод», став результатом спроб вирішення кримінальних конфліктів за допомогою взаємних поступок. Практика застосування нових положень КПК України показує наявність багатьох проблем, що обумовлюють необхідність глибокого дослідження даного інституту.

Закладена в новому КПК України модель закриття кримінального провадження за примиренням підозрюваного з потерпілим відкриває широкі можливості для запровадження ідей відновлювального правосуддя, його гуманізації та спрощення судочинства. Проте новели законодавства ще не досить активно застосовуються на практиці, однією з причин чого є як недосконалість законодавчого регламентування, так і відсутність наукових і методичних рекомендацій щодо застосування даного інституту.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання

